

ПРАВО НАРОДА

НОВИНЕ СОЦИЈАЛНО ДЕМОКРАТСКЕ СТРАНКЕ

Број 45.

ШИД, 29. октобра (11. новембра) 1909.

Год. III.

Изази сваког четвртка. Управа и уредништво налазе се у Шиду, у стану В. Кораћа. Цена је „Праву Народа“ заједно с прилогом „Народни Глас“ за Аустро-Угарску с Босном и Херцеговином годишње 4 К, за све остале државе 5 К 60 фил. На пола и четврт године размерно. — Закључак редакције у недељу. — Поједини бројеви стоје 8 фил.

„Уставна“ владавина на делу.

Један обљубљени начин властодржаца, којим залуђују народ јесте, да се ките разним фразама и лепим речима. Сваки па и највећи натражњак, вели, да се бори за „народно“ благостање, за „народна“ права, за „слободу“ итд. Њихово брбљање и хвалисање имаде јасни циљ: залудити радни народ, да им поверује, како се заиста они брину за „народ“, а не за себе и своју својту.

Ту обљубљену методу употребљава Раух са својом својтом. И ништа није тако дрско, већ кад се ова тевабија назива: уставна странка.

Кад човек чује то име, мисли то је странка, којој је главна или једина задаћа, да поради на изградњи нашег устава и наших уставних права, да устав подигне до угледа, моћи и снаге. Та забога, зашто би се та странка иначе назвала баш уставна странка.

Но у истину је далеко друкчије. Та „уставна“ странка отпочела је своју владавину газећи и презирући баш темеља начела и обичаје уставности и парламентаризма. Она је метнула под ноге начело, да влада мора имати поверење већине законодавног тела; она влада, премда нема поверење ни сабора, ни народа, она троши без одобрења сабора народни новац, она сама издаје законе тј. наредбе које надокнађују законе итд. итд. Дакле једном речи чини све, да јој пуним правом пристоји назив против уставне владавине. Ето то је деловање те „уставне“ странке.

Но у последње доба коракнула је Раухова влада и даље. Она је учинила јуриш на једно од главних народних уставних права, а то је на право сакупљања. Ми додуше немамо бог зна какону слободу састајања, али ипак имадемо уставни закон о праву састајања, који свим држављанима

без разлике признаје право сазивања јавних зборова и скупштина.

Раухова „уставна“ владавина је већ од свог почетка сузила слободу састајања. Она није ни пошто хтела, да дозвољава састанке опозиционалним странкама, јер јој најнаш лоши закон о праву састајања даје право, да забрани сваку скупштину „која је противна јавној сигурности“.

Од како је Раух постао бан, постале су наједном све скупштине и зборови „погибељне јавној сигурности“. С тим разлозима су забрањене већ многобројне скупштине. Опозиција је зато прибегла §. 2. закона о праву сакупљати се, који вели овако:

„Тко хоће да сазове пучку и уопште скупштину приступну опћинству и неограничену на позване особе, дужан је то писмено јавити поглаварству...“

Наш закон дакле позна две врсте скупштина и то 1. ограничених и 2. неограничених. Ако неко сазове скупштину јавним огласом, пак на ту скупштину може доћи свако без разлике (закон вели: опћинство), тад је то неограничена скупштина, и она се мора пријавити поглаварству. Напротив за ограничене скупштине на позване особе закон те пријаве не тражи. Овакве скупштине не треба пријавити властима, те се слободно држе и без пријаве и дозволе.

Овим параграфом закона до сада се опозиција издашно послужила. Кад јој Раухова „уставна“ владавина није дозвољива јавних и неограничених скупштина, она је почела сазивати овакве ограничене. То је неко време „уставна“ владавина гледала, по њена љубав за „уставни“ живот, сад је превршила меру, пак је смислила смицалицу, да и оваковим ограниченим скупштинама стане ногом за врат.

Ових дана је изашла владина наредба, која областима „тумачи“ §. 2. закона о праву сакупљати се.

По том владином „тумачењу“ мора сазивач познавати све позване особе. Тим је битно ограничено право, које сазивачима даје закон, по којему се на ограничени састанак могу позвати „особе“ дакле без разлике, да ли познате или непознате.

Ми се не маримо бавити озбиљно с разлозима владиног тумачења. Та они нити не завређују да се човек с њима озбиљно бави. Ми нисмо тако наивни, да их побијемо. То нису никакви разлози, већ једноставне доскочице, којом се покрива сужавање уставних права нашег народа.

Ми не ћемо те разлоге, да озбиљно побијемо, већ и ради тога јер они неће помоћи одржању Раухове владавине. Било је доба, кад влада Куенова уопште није признавала ограничене састанке. Иронија је судбине, да их данас влада службено признаје. И ограничење састанака само на позване познате особе неће подићи љубави у нашем народу за Раухову владавину и његову „уставну“ странку. Напротив овакове правничке смицалице јасно доказују, да Раух и његова „уставна“ странка хоће народу узети и оно мало уставних права, што их до сада има. Такоој странци и таквом „уставном“ настојању може сваки поштен човек само најавити рат до истраге.

Опет босански устав.

О босанском уставу се сваки час јавља по која интересантна новост. Никако, дочекати његово проглашење. Грађанске странке у Босни и Херцеговини су мртве на ово непрестано одуговлачење, тек једино социјална демократија што развија живахну агитацију против бирократског апсолутизма.

Покрај угарске кризе, мисли се, да има још и других разлога затезању проглашења устава. Је-

дан ће такови разлог бити нечиста савјест босанске бирократије.

Зна она добро колико се замарила сиромашном народу анектираних покрајина, пак се боји и најмањег трачка његовог суда. Зато се ради и рукама и ногама, да у будућем уставу за Босну самом народу даде што мање права, а и надаље што више неограничене власти задржи у својим шакама.

Међутим је то веома мучна работа. У аустро-угарску управу Босне и Херцеговине упрте су данас очи целог културног света. Зато се босанска бирократија труди по свој својој најновијој снази, да босански устав буде споља гладан, а изнутра јадац.

Зато се сад смишља такове смицалице против народне слободе. Једну такву смицалицу износи загребачки „Србобран“, пак је ми у целости пренашамо:

„По изборном закону, који се спрема за Босну и Херцеговину, постојаће конфесионалне и класне курије, а гласаће се јавно. Прва је уставова до скрајности рекурсивна, а друга одузима гаранције за изражај слободне воље народне. Да се то забашури пред свијетом, уводи се опће право гласа. Али, какво ће бити то „опће“ право гласа. По закону мора изборник бити непорочан. И ту је босанска бирократија поставила замку народу.

До сад је у свима шумским прекршајима била надлежна политичка власт, и ма да се кажњавало безобзирно и строго, људи су инак остали непорочни. Сад је земаљска влада издала наредбу,

по којој ће судити судови у свима случајевима, гђе сељак не буде могао доказати право дрварења или показати посебну дозволу за сијечење дрва. Свака шумска штета просуђиваће се као крађа, а биће злочин, ако се усјечено дрво процени преко десет круна. Право служности имаће да установи лугар, и он ће вршити процену.

Шумско је питање у Босни са свим неуређено. Преко 90% сељака кажњавале су политичке власти због шумске штете. Сад ће их Кажњавати судови ради крађе. Сељак ће бити у рукама — државног лугара! Ако не буде хтио бити покоран и гласати како власт хоће, лугар ће га пријавити суду за шумску крађу, установиће да нема права служности, штету проценити преко десет круна, и сељаци ће листом постајати злочинци, који губе грађанска права.

Како се види ова је смицалица управо мајсторски удешена. На око се тобоже народу даје „опће“ изборно право, док у истину њих 10% постотака сељаштва тог права неће имати. На једној страни ће се Европи замазати очи, а на другој опет оставити све по старом.

Шумски прекршаји и пољске штете се нигђе ваљда не процењују као крађа. Свађе се ове деликте казни управним путем. Пак тако је до сад било и у Босни. Но да се одузме изборно право босанском сељаштву — кад се не може другчије — ето ће га прогласити лоповом. 90% једног народа прогласити лоповима!

У властитом дому.

Наши угарски другови славе опет једањ леп успех. У Пешти уселиле су се све страначке институције у властити дом, у властиту велељепну палату. Штампарија, страначко тајништво, страначка књижара, управе и уредништва страначких листова и т. д., све је то сједињено под једним кровом. Другарски њемачки орган „Volksstimme“ (Народни Глас) пише о томе:

* * *

„Цигља поред цигље, цигља на цигљу и где још јуче не бијаше ништа, стоје данас зидови. И где! Зидови, врата, прозори стоје у реду заузимају облике, настају собе и дворане — и зграда је готова. Улазимо кроз велика врата, пе-

њемо се уз степенице и седамо у нашој соби, — код куће смо!

Да код куће! У властитој кући, за нас и само за нас саграђеној!

Подрум, приземље и два спрата. све је наше и само наше!

Читава зграда, у којој је од подрума до тавана све наше дело и само наше дело.

То је дело радничког покрета!

Управо је дивно, како је за неколико месеци на празном месту настала палата. Али још је дивније, како је за мало година на празном простору радничког покрета Угарске настала дивна зграда, што је имамо пред очима. И ту је било цигљу до цигље, цигљу преко цигље, па где још јуче није било ништа, данас су врата, прозори, настале су собе, дворане и из ништа настаде све већи, све величанственији дом, дом радничког покрета Угарске баш исто

Такву дрскост је заиста кадра учинити тек босанска управа.

Него ова ствар има још дубље значење. Верским разделењем је парализиран уплив босанског радништва, босанске социјалне демократије на будући босански сабор. Овом смицалицом има се онемогућити уплив Босанских кметова на сабор. У сабору дакле имаду господовати чиновници, гајде и варошка хифтарија. А с тима ће босанска влада већ лако изаћи на крај.

Тако нам се босански устав што даље све то јаче указује као права спрдња и накарада. Баш би било једном вредно, да се прогласи, да видимо, што ће још све донести многопатлаченој босанско-херцеговачкој раји.

Svaki drug, koji čita latinicu, treba da pretplati „SLOBODNU RIJEČ“ dnevne novine socijalno-demokratske stranke, koje izlaze u Zagrebu. Pretplata iznosi mesečno 1 K 50 fl., a šalje se na ovu adresu: Uprava „Slobodne Riječi“, Zagreb, Pica 55.

Drugovi! Čitajte dnevno socijalističke novine, da se bolje upoznate sa socijalizmom i potrebama radnog naroda. Odbacite od sebe gospodsku zavadjačku štampu, što radi protiv Vaših interesa.

тако, као сад овај нови дом, што ће од сада бити централа даљњег његовог културног рада...

Не требамо звати у помоћ страначке старце, да нам приповедањем оживе већ дуго прохујало доба. Та ми смо тако млада странка као мало која. Почети нашег покрета једва досижу двадесет година у натраг, а тек је 15 година од првог полета нашег покрета. Све „просторије“ нашег тадањег покрета биле су у једном подруму у Етвешовој улици, и године су прошле, док је учињен пут из тог подрума у нови уски локал у приземљу Вешелењи улици, који је једва био велик 3 квадратна метра. Овде је било све.“

Гад даље приповеда писац, како је странка напредовала корак за корак, док није дошла до данашњег снаге. Претрпљене су многе невоље, прогони, учињене

Политика.

Спрема за изборе.

Како некоје новине опет из Загреба јављају, код владе се поновно чине спреме за изборе. Влада је наредила, да јој се предложе листине изборника из свих изборних котара. То се рачуна, да влада жели, да се обавести, како стоји у земљи у случају нових избора. Међутим, чини се, да су нови избори за сада посвема невероватни.

Угарска криза.

Невероватни су ради тога, јер угарска криза налази се још увек на истом месту, где је већ месецима. Још увек се не види излаза, како и на који начин, да се реши. Преговори, бескрајни преговори између појединих политичара и министара, затим аудијенције код краља и онда опет нови преговори, из дава у дан и у недоглед. А уз то разни маневри у новинама, међу посланицима, на скупштинама итд. Ето тако се данас „решава“ угарска криза.

Криза и у Аустрији.

Да метеж буде већи, сад је опет поштрена криза и у Аустрији. Националистичке распре између господских странака сасвим су онемогућиле миран рад у царевинском већу. Сукоб између славенских, а особито чешких странака и аустријске владе тако се заоштрио, да су чешки министри поднели оставке, пак се сад говори о паду Бинертове владе, док други опет веле, да ће парламенат бити одгођен, пак да ће се помоћу §. 14. народу наметнути нови закони, међи њима и велики и тешки порези.

Изашао рог кроз врећу.

Познато је, да је главно питање садање угарске кризе питање општег изборног права. Широке народне масе траже то најглавније уставно право, а господујуће се класе муче, како би и надаље сачувале своје господство усупрот општег изборног права.

Особито се изговарају мађарски властодршци с опасношћу по господство Мађара у Угарској, ако се уведе опште изборно право. Дође, веле они, народносни

посланици, пак онда збогом јединствена држава Мађара.

Но понекад се говори, да им се измакне и истинито признање. Тако се орган мађарских магвата „Budapesti Hirlap“ у броју од претпрошле недеље бавио основом, да се даде изборно право само онима, који у мађарском језику знаду писати, пак вели:

„То изгледа, да би у народном погледу било сјајно решење. Но статистика нас учи друго. Под тим условима био би крај господству образованог мађарског елемента, што подржава државу, и дошла би велика социјалистичка већина у парламенат, што би била далеко већа опасност, него повећање броја народносних посланика.“

Тако је изашао рог кроз врећу и мађарски лист је и нехотице излазио истину. Да, социјалисти су им најопаснији непријатељи! Јест далеко опаснији, него ли разни радикали, либерали, демократи, самосталци и како се све не зову те разне господске странке. Тако је мађарски лист истину рекао.

Нове социјалистичке победе у Њемачкој.

Из Њемачке, те најмилитаристичкије државе на свету, долазе опет гласови о силним изборним победама социјалне демократије. Скоро су се обављали избори за баденски и саксонски земаљски сабор, у која је оба избора социјална демократија изнела управо сјајне победе.

Ево на пр. резултати изборне борбе у Баденској. Добили су посланика:

Центрум	сад 26 а пре имао 28
Соц. демократија	20 „ „ „ 12
Либералци	17 „ „ „ 23
Демократи	6 „ „ „ 5
Конзервативци	3 „ „ „ 4
Слободоумњаци	1 „ „ „ 1
Укупно	73 73

Број соц. дем. посланика порастао је тако од 12 на 20, а број гласова од 50.431 на 86.078. Наша је странка имала пораст од 35.300 гласова, док су господске странке изубиле 27.800 гласова.

Исто је тако силна победа у Саксонској. Тамо је гласало у свему 1,272.100 изборника и од тога су добили:

родавни политички и економски покрет, који је данас.

Властитом снагом постигли смо тај успех, властитом снагом извојеват ћемо победу.

* * *

Затим потанко описује све историје, у што се ми не унуштамо. Довољно је и ово, што донесмо, да покажемо, што могу бесправни, пригњечени бескућници пролетарци, кад се наоружају социјалистичким знањем и свешћу, кад се међусобно вежу и сједине у чврсте и неразрушиве организације.

Тај један малени пример нам показује што се све може. Не суштајмо зато! Свежимо се друг до друга, ујединимо наше слабе и расцепкане силе у моћну и несавладиву снагу. Ми можемо исто такав пут направити! Само сложено напред.

силне жртве. Али се малаксало није, већ непрестано се напредовало; увек и увек напред . . .

„И покрет је био све већи и већи, све моћнији и моћнији. Разбијао је све окове и растао, пак смо опет стајали пред чињеницом, да су нам огромне изнајмљене просторије премалене.

И тад настаде велика основа: да саградимо наш властити дом, у коју ће стати сва наша страначка подухота.

И сад је тај дом готов!

Само они, којима је било дано, да прораде наше странке изблиза прате, само они могу бити сведоци како је тешко, неизмерно било тешко направити велики пут од подрума до властите палате, само они знаду колика је борба на смрт и живот обављена, док није нама некад неугледна и испрдавана странка постала снажни и ме-

Социјални демократи	488.420 гласова
Либералци	338.040 „
Конзервативци и сељаци	
Савез	315.150 „
Слободоумњаци	103.830 „
Разни	25.660 „

Укупно 1,272.100 гласова

Према овом огромном броју гласова, наравно, да су порасли и социјалистички мандати. Док су пре социјалисти и саксонском сабору имали само 1 посланика, сад их има 25.

Осим ових победа за земаљске саборе, јавља се са свих страна и о великим успесима код избора варошких представника, тако на пр. у Берлину, Хамбургу (Ампоња) Келну и т. д.

Тако напредује социјална демократија у Њемачкој.

Вести.

Што нас кошта велележајнички процес? Трошкови велележајничког процеса износе до краја октобра 1909. укупно 342 хиљаде 719 К 29 фил. Лена свотица! Дала би се далеко бље паметније употребити, него ли на овај глупи процес. Раздознали смо само, што је Насић првацио?

Акурти награђен? Осечка „Drau“ јавља, да ће државни одветник Ваицаш бити умировљен, а на његово место именован загребачки државни одветник Милан Акурти, заслужан и чувен из велележајничке парнице . . .
Без коментара!

Прогон социјалних демократа у Босни. 4. о. мес. пред окружним судом у Сарајеву одговорни уредник другарског „Гласа Слободе“ Рајко Жемва осуђен је на два месеца затвора због преступка сметања јавног мира и злочина дражења против власти, почињене писањем „Гласа Слободе“ Друг Жемва уложио је призив и ништовну жабу на виши суд!

Босанска правда! Оптузбу је заступао државни тужилац Брачек, који је уједно и председник Маријине конгрегације у Сарајеву!
Доиста красно!

Из наше управне мочваре. Градско заступство у Вараждину закључило је ставити под дисциплинарну истрагу бив. градског већника Сабо ради проверења. Ова ствар потезе се већ одавна и у јавности је о њој већ било говора и теда негда дошло је ево до истраге.

Раухов пријатељ гроф Оршић у Орославу дошао је у сукоб са тамошњим општинским заступством и начелником ради неког плота што га начелник на захтев грофов није хтио дати порушити. Ради тога свргнут је начелник и билежник и цело општинско заступство. Котарски председник Салопек, који се устручавао ово одмах провести, премештен је у Огулин.

Тако се данас поступа с чиновничким робљем. Не ћеш ли на миг моћних и сиљних радити што се од тебе тражи, ето што те чека!

Слика из Лице. Један трговац из Лице јада се у једном загребачком дневнику на следећи начин:

„Већина је од трговаца у Лици дошло већ да полуде, од муке и бриге, што нема промета, нема кредита и што нијесу кадри да својој дужности удовоље, како су научили.

. . . Стадоше пазари, јер народ, што год ухвати, даде за храну, за крму, не би ли се живо остало. А пазар и дуг трговачки нека чека и лежи, јер за њ није преша — а и не може се“.

Тако народ у Лици, а и у другим крајевима „лепе наше домовине“ није боље.

Код нас и другде. У Француској је ове године жито јефтиније 6—7 круна по метричкој центи, него ли код нас. Напротив радничке су плаће за половицу веће него ли код нас. Француска не извози жито, већ увози. — Ипак ће бити и даље будала, који ће веровати, да социјалисти стварају скупоћу! Тамо је социјалистички покрет далеко јачи, него ли код нас. Блажени сиромашни духом!

Ко иде данас у оружнике? На то одговара сам један оружник у „Hrv. Slob.“ на вели: „Господине уреднице, у оружнике иду сада само: лички козари, загорски постолари, сремски бећари и славонски свињари“. Овај их ваљда добро позна!

Урок да је овом, јер да су оружници управо гукавно плаћени, пак данас сваки човек рађе иде у просте раднике, него ли у оружнике. Да, то је истина! Крупна господа повисују само себи плаће. Бан Раух је већ повисоо чиновницима плаће за читав милијун круна! На оружнике наравно не мисли.

Зар је чудо, да данас поштени сиротински синови не дају се лако у оружничку службу, где их држава до крви изабљује, пак често и против самог народа употребљује, а не само против злочинаца. Зашто се онажа да има све мање ваљаног оружничког подмлатка.

Митрополит србијански — пред судом! Из Београда долази занимива вест, да ће се ових дана састати велики духовни суд, да претресе неке злоупотребе и проузаконитости, које силно компромитују београдског митрополита. Гласа се, да ће се митрополит морати повући у један србијански манастир.

Ох, те слуге божје!

Предавања у политичкој организацији пештанских радника. Предавање, које је држао друг Настас Станковић о средствима у радничкој борби, продужило се на више недеља. Његова излагања, да се радништво само путем револуционарних економских организација, бојкота, генералних штрајкова може ослободити, и да је парламентарна акција штетна по пролетаријат, јер му убија револуционарну вољу, изазвало је највеће интересовање код радништва. Многи су другови учествовали у дебати, и стајали, или допуњавали назоре друга Станковића. Тако су досада говорили у корист парламентарне борбе друг Вл. Марковић, П Андрић, Тујовић, Ковјанић, Илија Мзксимовић, док противно друг Михајловић, Исцруљев и други. Дебата се наставља и врло би добро било, кад би се чланови политичке организације више заинтересовали, тако, да би се могла и друга предавања одржати.

Уцена Ђорџа. „Звоно“ из Београда пише: „Влада се обвезала, да ће исплатити све дугове бившег престолонаследника, који износе један милијон и по динара и да ће му осада давати годишњу ренту од 120 хиљада динара. Лист оштро осуђује ово харање са државном имовином и опомиње владу на несносљиве терете, на владајућу глад, која је баш услед индиректних пореза наступила. Опомиње владу, да је војска полугола и боса.

Богатство држи Бечког радника, Сукупа осудио је суд због „повреде вере“ на 4 месеца затвора. Осуђени је једног празника изишао на гробље и тамо мраморски камен „обесчастио“ и камењем вабацао. Кад су га упитали, зашто је ово недело

учинио, он је од речи до речи одговорио: „Био сам бесан. Више недеља беспеслен патио сам са женом и децом. Гладовали смо и нисмо имали шта да једемо. Онда сам изишао на гробље, видео сам красне драгоцене од мрамора споменике и ухватио ме ужасно бесвило. Предамном стоји красан, скупоцени мртав мрамор, који је коштао хиљаде, док ја жив човек, који хоће да ради, немам ни две крајцаре у џепу, да могу фамилију од глади спасти!“ Сад су затворили Сукупа на 4 месеца, он ће бар имати хлеба. Али шта ће радити за ово време његова фамилија? На гробу стоји мртав мрамор, који кошта хиљаде, један знак данашњег страховитог друштвеног стања. Зар то није, да надражи човека?

Док целат путује. За време, док је крвави Никола обилазио своје другове у европским државама, целатски рад вије мировао. Док је он путујући свуди причао о љубави и миру, дотле је у Русији целат неуморно вршио своју „патриотску“ дужност. У месецу јулу по извештајима листова било је 102 смртне пресуде. Тако у Тифлису 19, у Курску 17, у Кијеву 15, у Варшави 11, у Владикавказу 5 (између њих је један старац револуционарац од 125 година). Свега је од 1. јануара до 1. августа 841 смртне пресуде пало, од којих је већи део и извршен. И тај човек, који шаље најплеменитије људе на вешала, сме још брбљати о миру?

Долази репатица. Будуће године ће се у месецу мају опет видети потпуно једна репата звезда, која се повраћа сваких 75 до 76 година. Зове се Хал-јев Комет. Последњи пут се показала 1826. године. Названа је тако по енглеском астроному Халеју, који ју открио и описао 1682. год. Точни прорачун доласка ове звезде најсјајнији је доказ успеха и тачности астрономске науке. Долазак ове репатице у сваких 75 до 76 година може се точно установити још иза времена пре Христа. То је једна од највећих и најчистијих репатица. Долазак ове звезде је точно прорачунан за будућу годину. И зато су астрономи назвали и очекивали. И збиља ових су дана фотографирали њен долазак. За сад се слободним оком још не види, већ само на велика стакла и апарате астрономске. Но пошто ће бивати све већа и већа, то ће се после видети и слободним оком, а најлакше будуће године у мају, док се онда опет полако не изгуби.

Ова репатица провали у секунди пут од 54 километра. Пречка округа којим она путује из осеи 5350 милијуна километара. Колика је то ужасна даљина види се из тога, да нам ова огромна звезда је видљива само кроз годину дана, осталих 75 година је невидљива. Видимо је само онда док се приближи земљи. А од земље је, кад јој је најближа, далеко неколико милијуна километара.

Тако ћемо бити сведоци будуће године опет једног важног астрономског догођаја.

Дописи.

Винковци.

Жртва алкохола. На 25 Октобра, деци се код нас случај, који сваком може отворити очи, како је алкохол прави отров. Тог дана у једном овдашњем дућану пијуквали су некоји несмотрени људи, а у њихово је друштво дошао и позната пи-

јаница Вестермајер, који је затукао до сада читав свој иметак. Ови људи направеше глупу шалу, пак му платише 14 деци пелинковца помешаног с румом. На пиће халапљиви Вестермајер је то брзо иструсио. Онако трештен пијан пошао је кући, но до куће је умро на тргу. Параном лешине се установило, да је умро од отровања алкохолом. Срце му је од силног пића било сасма малено.

И овом се пригодом ето осведочило, да је алкохол жестоки отров. Сваки свестан човек чуваће се алкохола као живе ватре, јер њим нарушава своје драгоцене здравље. Ж.

Српски раднички Џепни календар за 1910. год.

издаће наша штампарија у Шиду још до конца новембра. Календар ће изаћи у истом формату и с тврдим корицама, као и остали џепни календари (на пр. хрватски, мацарски, немачки). Садржај ће му бити биран и потребан сваком свесном социјалном демократу.

Све наручбе треба слати на управу нашег листа.

„ЦРВЕНИ КАЛЕНДАР“ за радника и сељака.

Календари за годину 1910. изаћи ће половицом новембра и то посебно у хрватском и посебно у српском издању. Пошто ће ови календари бити у сваком погледу бољи од досадањих, јер се досадањим мањкавостима доскочило, то ће другови наши бити потпуно удовољени. Тако смо ове године придодали сваком месецу једну страницу за писање, а уједно донели по први пута сајмове (вашаре).

Посебно упозоримо, да ће бити крај богатог и поучног штива урешен са сликама и вињетама, а календаријум имат ће за сваки месец посебну вињету. Календар, који ће бити и објамом већи него досадањи, а уједно и од већег трошка имат ће ипак исту цену као и пријашњих година и то хрватски 50 фил., а српски 40 фил.

Упозоримо стога другове, да си не набавају којекакове друге календаре, него си нека наруче „Црвени календар за радника и сељака“.

Пошто имадемо већ великих наручба, то упозоримо све наше поверенике и колпортере, као и организације, да се наручбама пожуре, како неби остало које место без календара.

Све наручбе имаду се слати на накладну задругу „Наша Снага“, Илија кбр. 55. I. кат. На касније наручбе не можемо јамчити за удовољење.

Коме је згодније може наручити календаре, као и све остале брошуре на адресу: **Uprava „Prava Naroda“ — Šid (Srem).**